

VISIENOTA ONDERWIJSLANDSCHAP BASISONDERWIJS

**Marleen Vanderpoorten
Vlaams minister van Onderwijs en
Vorming
24 oktober 2002**

Inleiding.

Mijn beleidsnota 'Onderwijs en Vorming – 1999-2004' waarin ik mijn visie heb weergegeven op het onderwijs in Vlaanderen, bevat de doelstellingen die ik deze legislatuur wil realiseren. Het basisonderwijs neemt in deze beleidsnota een belangrijke plaats in. Heel wat van de daarin opgenomen doelstellingen specifiek voor het basisonderwijs, zijn reeds concreet uitgewerkt én geïmplementeerd.

De komende twee jaar zal ik verder werken aan mijn beleidsprioriteiten binnen het basisonderwijs. Geïnspireerd door de discussies die ik vorig schooljaar voerde met koepels, vakbonden en directeursverenigingen zal mijn aandacht daarin specifiek gaan naar het de hertekening van het onderwijslandschap. De maatregelen die ik op dat terrein nog wil treffen moeten het draagvlak van de basisscholen verhogen via het concept van krachtige scholengemeenschappen. Het vormen van scholengemeenschappen zal resulteren in een efficiënter beheer van de middelen, de structuren en de ondersteunende initiatieven en zal tegelijk versterkend werken naar de onderwijskundige deskundigheid vermits zal samengewerkt worden en de krachten zullen kunnen gebundeld worden. De basisschool wordt door het bundelen van die krachten in een scholengemeenschap een levenskrachtige school die in staat is op een professionele manier haar pedagogisch, materieel, en financieel beleid te realiseren en daarbij zorg draagt voor alle leerlingen door onderwijs op maat aan te bieden.

Het basisonderwijs waar ik naar streef is een onderwijs dat bij kinderen op een leuke en kwaliteitsvolle manier de basis legt voor hun levenslang leren. Het is een onderwijs met professionele directies en leerkrachten die in comfortabele werkomstandigheden met hart en ziel het beste geven van zichzelf. Een onderwijs waar ook ouders, leerlingen, externe hulpverleners, de lokale gemeenschap actief betrokken zijn en een reële inbreng hebben. Het basisonderwijs heeft krachtige werkgevers, die heel goed weten waar ze mee bezig zijn en waar ze voor staan. De basisschool blijft onder de kerktoren, goed bereikbaar voor alle kinderen, moet niet groter worden maar werkt in de regio samen met andere scholen. Deze partnerschappen of scholengemeenschappen moeten voldoende middelen hebben zowel op het vlak van mensen als van financiële mogelijkheden. Het vormen van scholengemeenschappen zal, net als in het secundair onderwijs, een groeiproces zijn. De eerste stap wordt gezet op 1 september 2003, nl. het moment dat de scholengemeenschappen basisonderwijs officieel van start gaan.

Hierna overschouw ik het basisonderwijs vanuit verschillende perspectieven en geef ik telkens aan welke weg ik verder wil opgaan.

A. KINDEREN

Waar hebben kinderen in het basisonderwijs recht op? Dit blijft een leidinggevende vraag voor de toekomst. Een onderwijsbeleid waarbij de kinderen uit het beeld verdwijnen, is geen goed onderwijsbeleid. Het onderwijs heeft in de eerste plaats een maatschappelijke opdracht ten aanzien van kinderen en jongeren. Nieuwe maatregelen moeten dan ook steeds getoetst worden aan de vraag of de kinderen er beter van worden, dit wil zeggen beter uitgerust voor hun persoonlijk en maatschappelijk functioneren. Dit geldt uiteraard voor de inhouden van het onderwijs (wat zouden kinderen moeten kennen en kunnen?), maar evenzeer voor meer structurele maatregelen die een herschikking van het onderwijslandschap met zich meebrengen of voor maatregelen inzake personeel en middelen; zij het soms onrechtstreeks.

Voor het basisonderwijs mogen de voorbije tien jaren beschreven worden als zeer vruchtbare

jaren. De ontwikkeling en implementatie van het kwaliteitsconcept achter de ontwikkelingsdoelen en eindtermen hebben bijgedragen tot een breed gedragen consensus over de krachtlijnen van een goede basisschool. Deze inhoudelijke profilering is daarenboven versterkt en aangevuld door de groeiende aandacht voor kansarmen en kinderen met leerproblemen. De verworvenheden van de projecten zorgverbreding en onderwijsvoorrang zijn voor het basisonderwijs duidelijk. Niemand twijfelt nog aan de noodzaak van meer differentiatie in het basisonderwijs. We moeten het nu mogelijk maken dat scholen dit nog beter kunnen realiseren.

Vier basisprincipes, die ook aan de basis van **de eindtermen en ontwikkelingsdoelen** liggen, worden door het veld breed gedragen. Het zal er in de toekomst op aankomen om de voorwaarden voor de realisatie ervan nog te versterken. Vertaald naar een modern beleid, kunnen die basisprincipes als volgt worden ingevuld.

1. **Een brede basisvorming garanderen.** De basisschool van de toekomst is een school met een open venster op de wereld. Alhoewel de basisschool de plaats blijft waar kinderen de instrumentele basisvaardigheden van taal en rekenen verwerven, stopt het daar niet bij. Kinderen hebben recht op meer. De school is ook een stimulerende omgeving voor hun sociaal-emotionele, motorische en culturele ontwikkeling. Betekent dit dat er steeds meer van de basisschool mag worden verwacht, waardoor de werkdruk zal stijgen? Neen. De werkdruk stijgt wanneer men steeds maar toevoegt. Wie een breed aanbod wil blijven garanderen, zal moeten snoeien in die zaken die voorbijgestreefd zijn of die ook later (in het secundair onderwijs) of elders (buiten de school) aan bod kunnen komen. Bovendien zal het leerstofdenken met een nauwkeurig bepaalde leerstof, gemeenschappelijk voor alle kinderen, meer plaats moeten ruimen voor een ontwikkelingsgerichte benadering die ook verschillen tussen kinderen respecteert.
Een open en levenskrachtige school die een breed aanbod wil realiseren, heeft daarvoor ook de geschikte mensen nodig. Een basisschool heeft daarom zuurstof nodig vanuit andere sectoren, bijvoorbeeld vanuit de culturele, paramedische, sociale, technische of sportsector.
2. **Actief leren stimuleren.** De idee dat leren een kwestie is van louter overdragen van leerstof van de leerkracht naar de leerling, is niet langer verdedigbaar. Leren is een kwestie van interactie waarbij elke partner actief moet zijn. Niet meer alleen de leerstof die de leerkracht aanbiedt staat centraal, maar ook de leerling moet zelf het aanbod in zijn referentiekader verwerken. Kinderen zijn vooral gebaat met vaardigheden waarmee ze informatie kunnen ontsluiten, interpreteren en toepassen in gelijkaardige of nieuwe situaties. Mede daarom zijn ICT-competenties zo belangrijk, ook in het basisonderwijs. Alle basale ICT-elementen moeten dan ook op het einde van de basisschool grotendeels verworven zijn. De leerling leert niet alleen meer via zijn leerkracht maar ook samen met zijn medeleerlingen en via zeer diverse kanalen. Leren gebeurt bovendien niet alleen in de klas maar bijvoorbeeld evengoed door actieve observatie en participatie ter plaatse of via verschillende media, waaronder het internet. Het is duidelijk dat deze visie op leren een heel ander licht werpt op de rol van de leerkracht. Heel wat leerkrachten zijn bezig met het maken van deze omslag, maar hulp en ondersteuning is zeker nog nodig.
3. **Samenhang realiseren.** Onderwijs mag niet wereldvreemd, of beter gezegd niet kindvreemd zijn. Het is belangrijk dat wat kinderen in de basisschool leren, afgestemd

is op hun leef- en belevingswereld. Zo wordt het voor hen duidelijk waarom ze iets leren. Deze band met de realiteit is essentieel en zorgt er ook voor dat heel wat zaken in samenhang, bijvoorbeeld thematisch of projectmatig, kunnen worden behandeld in de klas. Dit is een belangrijke troef van het basisonderwijs die niet mag verloren gaan onder druk van de roep naar meer specialisaties in het basisonderwijs.

Naast het belang van deze horizontale samenhang is er ook de zorg voor de verticale samenhang. De idee dat het leerstofparadigma heeft afgedaan en dat er werk moet worden gemaakt van een meer ontwikkelingsgerichte benadering, zal met zich meebrengen dat het leerstofjaarklassensysteem nog meer onder druk zal komen te staan. Maar ook de overgangen tussen kinderopvang en kleuteronderwijs en tussen lager en secundair onderwijs komen onder druk, wanneer men ervoor kiest om meer aan te sluiten bij het ontwikkelingstempo van de kinderen.

Flexibilisering van het basisonderwijs is de grote uitdaging. Moeten alle kinderen op hetzelfde ogenblik in- en uitstromen of zijn er ook flexibele schakelingen mogelijk, bijvoorbeeld tussen de voorschoolse opvang en de kleuterschool, tussen kleuter- en lager onderwijs en tussen het einde van de lagere school en het begin van het secundair onderwijs? Goede praktijkvoorbeelden van een soepele organisatie met het meer of minder doorbreken van de uniforme jaarklas zijn nodig om een evolutie in flexibilisering te ondersteunen.

4. **Zorgbreed werken en zodoende gelijke onderwijskansen creëren.** Kinderen verschillen. Leerkrachten hebben dit altijd geweten en ernaar gehandeld, ondermeer door te differentiëren. Vanwaar dan nu die extra aandacht? Een zorgbrede werking is onontbeerlijk in een basisschool die open staat voor alle kinderen. Want het betekent dat men zoveel mogelijk kinderen wil geven waar ze recht op hebben: het zoveel mogelijk bereiken van wat we allen belangrijk vinden voor kinderen in de basisschool. Dit is geconcretiseerd in de ontwikkelingsdoelen en de eindtermen. Wanneer men aanneemt dat kinderen mogen verschillen, aanvaardt men dat zowel de leerweg als het begin- en eindpunt mogen verschillen. Niet alle kinderen moeten op hetzelfde ogenblik en op dezelfde leeftijd alles kunnen.

Een zorgzame school werkt samen met de ouders. De aanpak op school moet kunnen versterkt worden door de aanpak van de ouders en omgekeerd. In problematische gezinssituaties moeten gezinsondersteunende initiatieven mogelijk zijn. Hier is een belangrijke taak weggelegd voor ondermeer het schoolopbouwwerk en het CLB.

Wat gelijke kansen creëren betreft, was 1 september 2002 een mijlpaal. Zorgen voor gelijke kansen lijkt een evidentie en toch worstelen we net als de ons omringende landen met het vraagstuk hoe dat zo goed mogelijk gerealiseerd kan worden.

Twee jaar heb ik gewerkt aan een systeem om kinderen die omwille van kansarmoede een achterstand kunnen oplopen, beter te ondersteunen.

Het non-discriminatiebeleid van 1993 en het decreet basisonderwijs van 1997 hadden reeds de fundamenten gelegd voor keuzevrijheid bij inschrijving en voor het tegengaan van discriminatie en racisme.

Het decreet gelijke onderwijskansen gaat nog een stap verder en biedt leerlingen en ouders lokaal overlegplatform en de Commissie inzake leerlingenrechten.

Beide instanties hebben een aantal taken en bevoegdheden en spelen een cruciale rol bij het bewaken van dit principieel inschrijvingsrecht. Iedere ouder die zich gedisci-

mineerd of tekort gedaan voelt, zal al naar gelang de klacht of betwisting bij één van beide instanties terecht kunnen.

Het geïntegreerd ondersteuningsaanbod biedt scholen de kans om aanvullende middelen te krijgen als ze een minimum aantal kansarme leerlingen hebben ingeschreven. Deze scholen worden zwaarder belast dan andere en hebben een grotere ondersteuning nodig om te kunnen voldoen aan de noden van iedere leerling. De aanvullende lestijden GOK zullen scholen in staat stellen om nog beter de problemen van de leerlingen te detecteren en te verhelpen en daar waar het kan zelfs preventief te werken en te anticiperen op problemen die er eventueel zouden kunnen ontstaan bij risicoleerlingen. Op die manier kunnen scholen een zorgbrede werking opzetten waar elke leerling baat bij heeft.

Bij de aanloop naar het gelijke onderwijskansenbeleid dachten veel scholen dat de zorgverbreding zou verdwijnen en dat zo de aandacht voor kinderen met leerstoornissen zwaar zou terugvallen. De extra lestijden zorgverbreding waren niet in de eerste plaats bedoeld voor leerlingen met leerstoornissen maar hadden eerder tot doel een vernieuwingsproces tot stand te brengen in de zorg voor leerbedreigde en kansarme leerlingen. De zorgverbredingsinspanningen moesten leiden tot een preventief, begeleidend en remediërend proces waarbij de hele persoonlijkheid van het kind het uitgangspunt was. Toch werden die extra lestijden veelal enkel gebruikt voor leerlingen met leerstoornissen. Omdat scholen op die manier toch ook een zorgbrede werking op touw zetten, werd dit aanvaard.

De vrees door het nieuwe GOK-beleid, dat focust op kansarmen, deze extra ondersteuning te verliezen, resulteerde in een felle reactie vanuit het onderwijsveld.

De vraag naar effectieve zorg voor ieder kind, met ontwikkelings- en leerproblemen en leerstoornissen, voor elk kind dat op een bepaald moment om welke reden ook extra zorg nodig heeft, ook als die niet voldoen aan de gelijke kansenindicatoren, is een terecht vraag. Alle kinderen hebben recht op extra ondersteuning en begeleiding. Daarom treedt vanaf 1 september 2003 de 2de fase van het gelijke onderwijskansenbeleid in werking. Alle scholen gewoon basisonderwijs worden vanaf dat moment in hun zorg om de kinderen extra ondersteund via middelen zorgcoördinatie. Een pakket zorguren zal toegekend worden aan alle scholen voor gewoon basisonderwijs op basis van het aantal leerlingen per school.

Ik had niets liever gewild dan alle facetten van gelijke onderwijskansen tegelijk te realiseren. Omdat dat budgettair niet haalbaar was, heb ik ervoor geopteerd om eerst een beleid uit te stippelen ten aanzien van kinderen die het omwille van sociale, economische of culturele achtergrond mogelijk moeilijker hebben. Maar nu volgen heel snel de zorgcoördinatie die reeds decretaal voorzien is en later de concrete invulling van het streven naar meer inclusie (cfr. maatwerk in samenspraak).

B. STRUCTUUR VAN HET BASISONDERWIJS

Nieuwe oprichtingen

De programmatiestop, die in juni 2001 ingevoerd werd, in afwachting van de hertekening van het landschap basisonderwijs, loopt eind dit schooljaar af. Vanaf het schooljaar 2003-2004 wordt het opnieuw mogelijk om nieuwe scholen op te richten. Toch kunnen we niet naast de vaststelling dat er voor het basisonderwijs een heel groot aanbod is. Er zijn momenteel 2546

scholen voor basisonderwijs in Vlaanderen wat inhoudt dat er in Vlaanderen nauwelijks streken zijn waar er geen basisscholen ingeplant zijn.

Nieuwe initiatieven moeten er nog steeds kunnen komen, maar gelet op het grote bestaande aanbod, niet meer onder dezelfde voorwaarden als vroeger.

Het aantal leerlingen dat nodig is om een nieuwe school te starten laat ik ongewijzigd, maar vanaf het schooljaar 2003-2004 zal een nieuwe school pas in de financiering of subsidiëring opgenomen worden als ze op een bepaalde afstand (3 km ingeval van –500 inwoners / km² en 2 km ingeval van 500 of meer inwoners / km²) gelegen is van elke andere school of vestigingsplaats voor gewoon kleuter-, lager- of basisonderwijs van dezelfde groep. Met groep wordt bedoeld: het gemeenschapsonderwijs, het gesubsidieerd officieel onderwijs, het gesubsidieerd vrij onderwijs naargelang de onderscheiden godsdiensten of het gesubsidieerd niet-confessioneel onderwijs. Om kleuter- en lager onderwijs meer op elkaar af te stemmen, zullen er in de toekomst enkel nog basisscholen kunnen opgericht worden. Ik ben er immers van overtuigd dat indien kleuter- en lager onderwijs in één en dezelfde school aangeboden wordt, het onderwijs in beide niveaus beter op elkaar kan aansluiten, wat een naadloze overgang van kleuter naar lager bevordert.

Scholengemeenschappen

De inplanting van basisscholen in de lokale leefgemeenschappen is en blijft belangrijk. De bereikbaarheid, de lokale betrokkenheid en de sociale integratie in het leefmilieu van de leerlingen is, vooral op het niveau basisonderwijs, van groot belang. Hoewel ik vaststel dat er heel wat echt kleine basisscholen zijn, zal ik niet raken aan het principe van “basisschool onder elke kerktoeren”.

Ik zal de bestaansnormen (of de rationalisatienormen) zoals ze begin de tachtiger jaren werden uitgewerkt voor alle Belgische scholen, niet wijzigen. De 2546 scholen (2350 scholen voor gewoon onderwijs en 196 scholen voor buitengewoon onderwijs) waarvan sommigen heel klein zijn (8 lln.) en de méér dan 4000 vestigingsplaatsen kunnen allemaal blijven bestaan.

Ik zal de vereiste leerlingenaantallen die historisch bepaald zijn niet verhogen. Waar ik er tot vorig schooljaar nog aan dacht om de normen op te trekken, heb ik deze denkpiste verlaten na heel wat gesprekken met het onderwijsveld, de koepels, vakbonden en directiecomités.

Ieder kind zal ook in de toekomst in zijn eigen woon- en leefomgeving een school vinden. Dit betekent echter niet dat we geen nieuwe structuur kunnen ontwikkelen die berekend is op de veelzijdige opdracht van het basisonderwijs en die bijdraagt tot een beter management, een efficiënter gebruik van middelen en een meer gefundeerd pedagogisch beleid.

Ik stel immers vast dat kleine scholen, zoals ze vandaag toch nog bestaan, niet steeds beschikken over voldoende draagkracht, middelen, mankracht en deskundigheid om hun maatschappelijke opdracht met succes te vervullen. In een kleine school kunnen organisatorische problemen veel moeilijker opgelost worden dan in een school die voldoende schaalgrootte heeft. Op pedagogisch vlak zijn er in kleine scholen ook een aantal beperkingen. De mogelijkheden om gedifferentieerd te werken zijn beperkter, de mogelijkheden om nascholing te volgen tijdens de schooluren zijn zo goed als uitgesloten omdat het praktisch niet mogelijk is om de leerkracht te vervangen en er zijn minder mogelijkheden tot overleg. Hoe kleiner het team, hoe minder vlot vernieuwingsimpulsen ingang zullen vinden.

Het is bekend dat ik een groot voorstander ben om de samenwerking tussen individuele scholen te stimuleren en dat ik heel veel belang hecht aan de mogelijkheden die samenwerkings-

verbanden kunnen bieden voor de basisscholen.

Het is dan ook mijn bedoeling om alle basisscholen aan te moedigen om samen te werken in scholengemeenschappen.

De grote lijnen van mijn denkpiste komen hierop neer:

1) Vrijwilligheid

Geen enkele basisschool zal verplicht worden om samen te werken maar anderzijds zal ik het vormen van scholengemeenschappen wel stimuleren door hieraan voordelen en in verhouding meer middelen toe te kennen dan aan basisscholen die 'afzonderlijk' blijven. De scholen binnen de scholengemeenschap zullen mogelijkheden krijgen waarover zij als afzonderlijke scholen niet kunnen beschikken. Op die manier kunnen kleinere scholen binnen de scholengemeenschap toch evolueren naar scholen die voldoende draagkracht hebben om alle leerlingen maximale onderwijskansen en voldoende comfort te bieden om op een professionele manier hun eigen pedagogisch, organisatorisch, materieel en financieel beleid te realiseren.

2) Overkoepelende structuur

De geplande schaalvergroting situeert zich niet op schoolniveau, maar op het bestuurlijk vlak en maakt veel mogelijk zonder de pedagogische visie en sociale betekenis van de afzonderlijke scholen in het gedrang te brengen. Het toetreden tot een scholengemeenschap betekent niet dat de afzonderlijke scholen hun eigen identiteit moeten opgeven maar moet daarentegen leiden tot een gezamenlijke bundeling van krachten, met respect voor het pedagogisch project en de cultuur van elke individuele school.

3) Zones

Net zoals in het secundair onderwijs opteer ik niet voor scholengemeenschappen die heel Vlaanderen bestrijken. Voor het vormen van de scholengemeenschap zal er gewerkt worden met zones waarbinnen de scholengemeenschap moet gelegen zijn. Ik zal hiervoor niets nieuws creëren maar dezelfde geografische afbakeningen hanteren als voor de scholengemeenschappen secundair onderwijs nl. de 44 onderwijszones. Deze geografische afbakeningen zijn indertijd (bij de vorming van de scholengemeenschappen secundair onderwijs in 1998) tot stand gekomen op basis van onderzoek naar bestaande mobiliteitsstromen. Als algemeen principe zal gelden dat elke scholengemeenschap binnen eenzelfde zone moet gelegen zijn. Ik begrijp evenwel dat sommige scholen die op de grens van een zone gelegen zijn eerder aansluiting zullen vinden bij scholen die in een aangrenzende onderwijszone gelegen zijn. Daarom zal ik ook de mogelijkheid voorzien dat een scholengemeenschap kan gevormd worden met scholen uit twee aangrenzende zones.

4) Mogelijke partners

Scholengemeenschappen worden gevormd binnen het basisonderwijs en zullen mogelijk zijn tussen scholen van het eigen schoolbestuur maar ook schoolbestuuroverstijgend en zelfs netoverstijgend. Het is evident dat een scholengemeenschap zowel kleuter- als lager onderwijs zal moeten bevatten. Het is belangrijk dat basisscholen elkaar vinden bij het vormen van scholengemeenschappen maar ik sluit niet uit dat in een latere fase zowel basis- als secundaire scholen deel kunnen uitmaken van eenzelfde scholengemeenschap.

Anders dan in het secundair onderwijs wil ik de scholen voor buitengewoon basisonderwijs maximaal bij de scholengemeenschappen betrekken. Ik ben er vast van overtuigd dat zowel de scholen voor gewoon onderwijs als de scholen voor buitengewoon onderwijs via

de bundeling van hun krachten voordelen zullen halen uit het samenwerkingsverband. Behoren tot eenzelfde scholengemeenschap is de eerste stap naar meer inclusief onderwijs.

5) Statuut van een scholengemeenschap

De vorming van scholengemeenschappen zal gepaard gaan met nieuwe beheersstructuren. Het is niet mijn bedoeling om voor de scholengemeenschappen decretaal een beheersstructuur vast te leggen; de beheersstructuur zal ook kunnen verschillen van scholengemeenschap tot scholengemeenschap. Zo zullen scholen van eenzelfde schoolbestuur bij een schriftelijke beslissing van het schoolbestuur een scholengemeenschap kunnen vormen; scholen van verschillende schoolbesturen kunnen een scholengemeenschap vormen door een schriftelijke overeenkomst. De beheersstructuur zal wellicht verschillen van net tot net, afhankelijk van de juridische contouren.

Ik zal enkel een soort 'raamstatuut' creëren waarin de voorwaarden om als scholengemeenschap erkend te worden en de bevoegdheden vastgelegd worden. Dit raamstatuut moet bijdragen tot deregulering en responsabilisering. Dat impliceert onder andere dat alleen basisprincipes in regelgeving worden gegoten.

6) Normen

Bij het vormen van scholengemeenschappen in het secundair onderwijs werd per net het aantal scholengemeenschappen gecontigenteerd.

Voor het basisonderwijs volg ik een andere weg. Ik bepaal niet hoeveel scholengemeenschappen ieder net kan hebben maar ik zal een minimum aantal leerlingen vooropstellen voor de scholengemeenschappen.

Het aantal leerlingen per scholengemeenschap ligt nog niet vast, maar ik denk, om voldoende draagvlak te hebben, aan een minimumaantal van 900 leerlingen. Hierover zal ik verder discussiëren met de betrokken partners (rekening houdend met de verscheidenheid van de zones, de afstanden tussen de scholen, de aanwezigheid van BO-scholen, enz...).

7) Stimuli voor de scholengemeenschappen.

Ik heb in deze nota reeds herhaaldelijk aangegeven dat ik stimulansen zal inbouwen opdat het voor scholen aantrekkelijk wordt toe te treden tot een scholengemeenschap.

Bovenop de middelen die ik voor ICT- en zorgcoördinatie en administratieve ondersteuning toeken aan de scholen, zal ik aan elke scholengemeenschap een surplus in de vorm van punten toekennen met de vrije keuze om dit om te zetten in ICT, zorgcoördinatie, administratief en/of beleidsondersteunend personeel.

Om scholengemeenschappen toe te laten een efficiënte organisatie uit te bouwen is daarvoor in een eerste fase een budget voorzien van 4,5 mio euro op jaarbasis vanaf 1/9/2003, dit budget zal daarna stijgen tot 11,15 mio euro (op jaarbasis) en verder aangevuld worden met een procentueel aandeel van het groeipad Polder-Tivoli. De middelen die per scholengemeenschap zullen worden toegekend zullen uiteraard afhankelijk zijn van het aantal scholengemeenschappen en/of het aantal leerlingen die in de basisscholen in de scholengemeenschappen zitten op 1/9/2003, 1/9/2004, Met deze inspanning wil ik de basisscholen die zich inzetten om goed samen te werken honoreren.

Daarnaast zullen de middelen die toegekend worden voor administratieve ondersteuning, ICT-coördinatie, ... om ze optimaal te laten renderen, kunnen samengelegd worden op het niveau van de scholengemeenschap. Hierop ga ik verder in deze nota – onder het hoofdstuk 'middelen' – uitgebreider in.

Hoewel overdracht en herverdeling van lestijden en uren nu ook al kan, zijn er heel wat reglementaire beperkingen qua tijdslimiet, aantal... Net zoals voor het secundair onderwijs zal overdracht en herverdeling van lestijden en uren eenvoudiger en soepeler kunnen voor scholen die deel uitmaken van een scholengemeenschap.

Ook zal bekeken worden in welke mate bepaalde personeelscategorieën ingezet kunnen worden op het niveau van de scholengemeenschappen in haar totaliteit.

De taakverdeling en taakinvulling kan zodanig zijn dat bepaalde personeelsleden voor één of meerdere scholen werken.

Scholen zullen eveneens hun restlestijden en resturen kunnen samenleggen op het niveau van de scholengemeenschap.

Op termijn zullen de middelen en bevoegdheden die aan een scholengemeenschap zullen gekoppeld worden, in elk geval substantieel uitbreiden waardoor het voor een school veel aantrekkelijker zal worden qua comfort, .. om in een scholengemeenschap te stappen dan afzonderlijk te blijven.

Tevens zal in de toekomst, o.a. bij nieuwe CAO-besprekingen, in eerste instantie gefocust worden op de scholengemeenschappen.

8) Timing

Hoe graag ik ook zou hebben dat alle basisscholen vanaf 1 september 2003 in scholengemeenschappen geïntegreerd zijn, toch besef ik goed dat de tijdspanne kort is. Elkaar vinden zal hier en daar wat tijd vergen. Omdat de scholengemeenschappen basisonderwijs voldoende tijd en ruimte moeten krijgen om zich te organiseren, moet het schooljaar 2003-2004 dan ook beschouwd worden als een overgangsjaar

Er zullen gefaseerd meer bevoegdheden en eraan gekoppelde middelen overgeheveld worden naar de scholengemeenschappen. Daarvoor zal een tijds kader worden opgesteld. De overkoepelende structuur zal geleidelijk aan ook meer autonomie krijgen. De scholengemeenschappen zijn immers het best geplaatst om de noden te detecteren binnen de scholen die deel uitmaken van de scholengemeenschappen basisonderwijs.

C. DE MIDDELEN

De Grondwet voorziet in artikel 24 het recht om scholen op te richten.

Dit recht betekent uiteraard niet veel als daar vanuit de overheid niets tegenover staat.

De overheid moet dus de middelen voorzien maar mag een efficiënte besteding vragen van de middelen.

Met middelen worden zowel de omkadering als de financiële middelen bedoeld.

1. Omkadering

Sinds 1984 bestaat de personeelsformatie in het gewoon basisonderwijs uit lestijden volgens de schalen én aanvullende lestijden voor specifieke doeleinden zoals levensbeschouwelijke vakken. Met andere woorden traditioneel was er naast de directie in se enkel onderwijzend personeel.

Hierin is toch al enige verandering aangebracht. Sinds 1 september 2002 heb ik een afzonderlijk urenpakket voor kinderverzorgers ingevoerd. Door het invoeren van zorgcoördinatie en ICT-coördinatie worden er nog bijkomende nieuwe aanvullende functies ingevoerd.

1.1. Kleuteronderwijs

Wat de zuivere onderwijsomkadering betreft zijn de lestijdschalen voor het kleuteronderwijs minder comfortabel dan die in het lager onderwijs. Zoals vaak in het verleden gingen méér middelen naar het lager onderwijs omdat het belangrijker werd geacht. Beetje bij beetje heb ik geprobeerd om deze situatie bij te sturen de afgelopen jaren. De introductie van kinderverzorgers én de aanvullende lestijden bewegingsopvoeding in het kleuteronderwijs zijn daar voorbeelden van. In die context is zeer belangrijk dat met CAO VI afgesproken is dat er voor het kleuteronderwijs met ingang van 01.09.2003 maatregelen zullen genomen worden waardoor voor het kleuteronderwijs meer mogelijkheden geboden worden. Een deel van het beschikbare budget (24.789.000 euro of 1 miljard BEF) is bestemd voor zorgcoördinatie in het kleuteronderwijs. De verdere aanwending van de middelen kan gebeuren door hetzij het optrekken van het omrekenings- en/of aanwendingspercentages, door hetzij het urenpakket voor kinderverzorgers uit te breiden of door de lestijdschalen aan te passen of door een combinatie van die mogelijkheden. Over de te nemen optie zal de komende maanden met de betrokken partners overleg gepleegd worden. Het is duidelijk dat de omkadering in het gewoon kleuteronderwijs een stuk comfortabeler zal zijn vanaf 1 september 2003.

Vandaag staat ook reeds vast dat het aantal aanvullende lestijden lichamelijke opvoeding in het gewoon kleuteronderwijs vanaf het schooljaar 2003 - 2004 verdubbelt. Deze maatregel, die de verdere uitvoering is van een afspraak in CAO VI, zal in elk geval de werkdruk van de kleuteronderwijzer verminderen.

1.2. Lager onderwijs

Wat het lager onderwijs betreft, wens ik momenteel de huidige lestijdschalen, d.i. de basisomkadering waar elke school recht op heeft, te behouden. Door voordeliger normen toe te kennen aan de eerste groep leerlingen in de lestijdschalen, wordt aan een basisbehoefte beantwoord en krijgt ook een kleinere school volwaardige kansen. Door de huidige lestijdschalen zijn ook de kleinere scholen verzekerd van een minimaal comfort. Zoals ik reeds zei, is het niet mijn bedoeling kleine scholen op te heffen of te verplichten om te fusioneren; bijgevolg moet ik die kleinere scholen ook voldoende omkadering geven.

1.3. Ondersteunende omkadering

Het feit dat ik niet aan de basisomkadering voor het lager onderwijs zal raken, betekent niet dat er de volgende jaren inzake omkadering geen enkele inspanning meer geleverd wordt voor het basisonderwijs. De laatste jaren is het takenpakket van de school ingevolge de maatschappelijke ontwikkelingen fors uitgebreid. Het behoort tot de permanente opdracht van de school om kinderen vertrouwd te maken met de wereld waarin we leven en hen voor te bereiden op een optimaal functioneren in die wereld van vandaag en morgen. Een school die deze nieuwe uitdagingen met succes wil realiseren, heeft een meer specifieke omkadering nodig. De invoering van ondermeer uren zorgcoördinatie en ICT-coördinatie moet bijdragen tot het mogelijk maken van een eigentijds onderwijsaanbod. Daarnaast moet de school kunnen terugvallen op voldoende én efficiënte administratieve ondersteuning.

1.3.1. Zorgcoördinatie

Mijn gelijke onderwijskansenbeleid is een beleid voor alle kinderen. De eerste fase spitste zich toe op de kinderen die het omwille van hun sociale, economische of culturele achtergrond moeilijk hebben op school.

De 2de fase is meer bedoeld voor leerlingen die omwille van leerstoornissen, emotionele problemen, of welke reden ook gedurende korte of langere termijn extra zorg vragen. Uiteraard vloeien de eerste en de tweede fase in elkaar in een integraal gelijke onderwijskansenbeleid.

Voor de tweede fase is in het gelijke onderwijskansendecreet van 28 juni 2002 is voorzien dat alle scholen in het gewoon basisonderwijs vanaf 1 september 2003 over een pakket voor zorg zullen beschikken, vermits al deze scholen beschikken over kinderen die tijdelijk of permanent extra zorg nodig hebben. In tegenstelling tot de aanvullende lestijden die toegekend worden in het kader van het geïntegreerd ondersteuningsaanbod en vooral gericht zijn naar autochtone en allochtone kansarme kinderen, zullen de scholen geen gegevens moeten bezorgen aan het departement om aan te tonen dat de school beschikt over een bepaald percentage leerlingen die voldoen aan welbepaalde indicatoren. Enkel het totale leerlingenaantal van de school zal een rol spelen. Deze uren zullen lineair toegekend worden naargelang het aantal leerlingen per school.

Deze gefaseerde invoering – GOK-uren vanaf 2002, zorg vanaf 2003 – heeft alles te maken met de budgettaire ruimte. Deze gefaseerde invoering mag echter geen versnipperde aanpak in de scholen induceren. Integendeel, waar ik op termijn naartoe wil is een globale zorgaanpak in elke basisschool en binnen elke scholengemeenschap, op permanente basis en met gebruik van reguliere én extra-middelen. Ik wil hiervoor voorwaarden creëren. Van het lokale beleidsniveau verwacht ik dat zij deze voorwaarden schoolspecifiek invullen. Dit wil zeggen afgestemd op de noden van de leerlingen en rekening houdend met de mogelijkheden en grenzen van het personeel. Een zorgbeleid kan met andere woorden lokaal verschillende vormen aannemen en door één persoon (bv een zorgcoördinator) of door meerdere personen (bv door een zorgteam) gerealiseerd worden.

Op termijn wil ik evolueren naar een situatie waarbij zorg een plaats krijgt binnen het dagelijkse onderwijs- en opvoedingsgebeuren van elke school. Het pakket voor zorg dat ik aan elke school geef, kan samen met de GOK-middelen of met de uren die sommige scholen ook nu reeds uit het lestijdenpakket halen de collectieve draagkracht van scholen en scholengemeenschappen vergroten. Alleen op die manier kunnen we in de toekomst voorkomen dat de goede maar sterk individueel gebonden initiatieven en expertise verdwijnen bij gebrek aan continuïteit.

Een zorgbeleid wordt gedragen door het hele schoolteam: de (groeps)leerkrachten realiseren het samen met de persoon of personen die een zorgopdracht vervullen. De term zorgcoördinator of zorgteam suggereert misschien dat deze persoon/personen enkel zouden moeten coördineren wat anderen doen. Niets is minder waar.

Ik zie drie grote terreinen voor elk lokaal zorgbeleid.

1. Coördinatie van de zorg op het niveau van de school en van de scholengemeenschap

Coördinatie van alle zorginitiatieven, dus los van waar de middelen hiervoor gegereerd worden, is een nieuwe klemtoon die ik wil leggen.

Wie het zorgbeleid coördineert moet wel zichtbaar aanwezig zijn op de school en deel uitmaken van het schoolteam. Hij of zij moet het aanspreekpunt zijn voor zowel leerlingen als leerkrachten, ouders, externe hulpverleners enz. Coördinatie veronderstelt niet alleen dat men zeer goed op de hoogte is van de noden van leerlingen en leer-

krachten, maar ook dat men weet waar men samen naartoe wil en op wie men daarvoor beroep kan doen, zowel intern als extern. Een beleid ontwikkelen vanuit een door het schoolteam gedragen visie is hierbij onontbeerlijk.

Coördinatie van zorg houdt ook in dat men overleg organiseert. Het is belangrijk dat pedagogisch-didactische knelpunten bespreekbaar worden gemaakt en dat gezocht wordt naar een gelijkgerichte aanpak binnen de school of scholengemeenschap. De zorgcoördinator verzorgt de brugfunctie naar het multidisciplinair team van het CLB dat de school begeleidt. Complementair hieraan is de organisatie van het overleg en de samenwerking met externen. Het stimuleren van de ouderbetrokkenheid en het bevorderen van de communicatie met de ouders moet binnen een zorgbeleid specifieke aandacht krijgen.

Andere concrete initiatieven die op het niveau van de school of scholengemeenschap kunnen worden genomen zijn bijvoorbeeld het introduceren en ondersteunen van het gebruik van een leerlingvolgsysteem, het uittekenen en uitproberen van flexibele groeperingsvormen en gedifferentieerde leertrajecten, het organiseren en toegankelijk maken van een registratiesysteem voor leerlinggebonden informatie, het inrichten van een orthotheek of de kwaliteitsbewaking van het eigen zorgbeleid verzorgen.

Deze coördinatiefunctie betekent in een school of scholengemeenschap duidelijk een meerwaarde voor het beleid. Het mag echter niet de indruk wekken dat de directeur ontslagen wordt van zijn pedagogische opdracht. Het onderwijskundig leiderschap van een basisschool moet een opdracht blijven van de directeur, zij het dat hij voor het zorgbeleid wordt bijgestaan door zijn team. Het is niet onbelangrijk voldoende oog te hebben voor de positie en de rol van deze interne coördinator(en). Ervaring heeft immers geleerd dat wie in het verleden vanuit extra uren een opdracht kreeg, vaak geïsoleerd bleef staan tegenover het team. Het doorbreken van deze weerstanden vergt wellicht heel wat bijkomende vaardigheden inzake het begeleiden van veranderingsprocessen en relationele bekwaamheden.

2. Ondersteunen van het handelen van de leerkracht

Naast het coördineren van de zorg, moeten leerkrachten ook daadwerkelijk geholpen worden in hun praktijk. Dit kan zowel met het oog op preventieve als remediërende interventies, zowel met de groep als met individuele leerlingen. Een soepele organisatie, met het meer of minder doorbreken van de uniforme jaarklas, vraagt immers een sterk differentiërend vermogen van de leerkracht. Zij moeten hierin collegiaal ge-coacht en ondersteund worden: bijvoorbeeld door middel van didactische suggesties, participatie bij de observatie en probleemanalyse of door samen te werken aan het opstellen van een handelingsplan.

Deze vormen van concrete samenwerking en coaching van leerkrachten stelt hoge eisen aan de deskundigheid van de betrokken persoon maar zijn onontbeerlijk indien we de draagkracht van individuele leerkrachten willen vergroten.

3. Begeleiding van leerlingen

Een zorgcoördinator of een lid van het zorgteam moet ook in staat zijn om leerlingen te begeleiden. Complementair aan de coaching van de leerkracht en de coördinatie

van de zorg, werkt hij/zij ook met leerlingen, vaak vanuit een specifieke deskundigheid; soms om de taak van de leerkracht tijdelijk te verlichten. In samenwerking met de groepsleerkracht of met externen kan gezocht worden naar de meest gepaste hulp bij individuele problemen. Wanneer het probleem de draagkracht van de leerkracht of klasgroep overstijgt kan de zorg via enkele gerichte interventies tijdelijk worden overgenomen.

De eerstelijnszorg door de (groeps)leerkracht en de aanvullende expertise van de persoon of personen met een zorgopdracht vullen elkaar op die manier aan.

Het is evident dat wie een zorgopdracht in een school of scholengemeenschap vervult, over de nodige expertise moet beschikken. Maar hij/zij moet die expertise ook kunnen houden en uitbouwen. Werken aan de eigen professionele ontwikkeling, bijvoorbeeld via netwerkvorming met collega's uit andere scholen of met mensen uit de welzijnsector, CLB, nascholing of opleiding, is een essentieel onderdeel van de taakinvulling. Daarnaast moet er ook binnen elk schoolteam gewerkt kunnen worden aan een actief professionaliseringsbeleid. De directeur zorgt er samen met de zorgcoördinator voor, dat de deskundigheid binnen het team toeneemt bijvoorbeeld door het organiseren van interne vorming rond zorgthema's en het laten doorstromen van interessante informatie.

Voor de inrichting van zorg vanaf 1/9/2003 zal iedere school een pakket voor zorg toebedeeld krijgen dat afhankelijk is van het aantal leerlingen in de school. Dit betekent dat iedere school, volgend schooljaar, ongeacht het feit of ze al dan niet in een scholengemeenschap zit, recht heeft op zorgcoördinatie.

1.3.2. ICT-coördinatie

Sinds 1998 ontvingen de scholen middelen in het kader van ICT, - het zogenaamde PC/KD-project - vanaf 2002 omgedoopt tot het ICT-infrastructuurprogramma. Deze middelen waren bestemd voor hard- en software en voor opleiding van de leerkrachten in het kader van ICT. Het spreekt voor zich dat na de introductie van dit nieuwe medium er overal een nood ontstond aan personen die instaan voor de helpdeskfunctie, de coördinatie van de behoeften, enz....Daarnaast is de tijd gekomen om een evaluatiemoment in te bouwen – gelet op een aantal maatschappelijke discussies – over hoever we moeten gaan met ICT in het basisonderwijs en hoe door middel van leren met ICT een zo groot mogelijke leerwinst voor de kinderen gerealiseerd kan worden.

De coördinatie rond het gebruik van deze ICT-middelen moest tot op vandaag gebeuren binnen de organieke omkadering en door diegenen die “zich geroepen voelen”. Reeds enige tijd is duidelijk dat de personeelsleden die in de scholen instaan voor deze ICT-coördinatie overbelast zijn en dat de enkele BPT-uren die sommigen hiervoor ter beschikking hebben niet volstaan. Daarom wordt aan (samenwerkende) scholen personeelsomkadering toegekend, die voor ICT-coördinatie gebruikt kan worden. Naast de middelen voor personeel zullen jaarlijks aan de scholen extra werkingsmiddelen worden toegekend voor de logistieke en de materiële ondersteuning van ICT-coördinatoren.

Vanaf het schooljaar 2002 – 2003 is hiervoor op jaarbasis binnen de onderwijsbegroting een budget vrijgemaakt van 18.850.000 euro. Hiervan is 1.000.000 euro voor de logistieke en materiële ondersteuning; de overige 17.850.000 euro is bestemd voor omkadering.

De middelen zijn verdeeld over de verschillende niveaus, op basis van het gewogen aantal leerlingen. Gelet op het feit dat het cruciaal is dat er vanaf het basisonderwijs wordt geleerd om om te gaan met ICT - hier wordt immers de basis gelegd van het leren over, met en door ICT - heb ik beslist om aan de leerlingen van het basisonderwijs de hoogste weging (nl. 1,25) toe te kennen. Van het globale budget voor ICT-coördinatie gaat er 60% naar het basisonderwijs.

Voor het eerste schooljaar is aan de basisscholen de mogelijkheid gelaten om al dan niet samen te werken in verband met ICT-coördinatie.

Op dit moment komen de formulieren binnen van de scholen met de melding of ze al of niet samenwerken. Uit de documenten die de administratie tot nog toe ontvangen heeft, blijkt dat toch heel wat basisscholen een samenwerkingsplatform vormen met andere scholen

Bij de introductie van de scholengemeenschappen op 1/9/2003 is het evident dat de ICT coördinatie ook van daaruit bekeken wordt.

Maar om te vermijden dat de scholen die er niet onmiddellijk in slagen tot een scholengemeenschap toe te treden, volgend schooljaar geen ICT-coördinatie krijgen, heb ik beslist om gedurende het schooljaar 2003 – 2004 niets te wijzigen aan de reglementering voor ICT-coördinatie in het basisonderwijs. Maw de samenwerking voor ICT-coördinatie gebeurt ook in het schooljaar 2003 – 2004 op vrijwillige basis en er moet geen minimum van 1100 gewogen leerlingen zijn. Doordat de scholen een schooljaar extra krijgen om de vorming van scholengemeenschappen of samenwerkingsverband tot een goed einde te brengen wil ik er wel op wijzen dat vanaf het schooljaar 2004 – 2005 geen ICT-coördinatie meer zal worden toegekend aan scholen die niet in een scholengemeenschap of een samenwerkingsverband zitten vermits de ICT aan de scholengemeenschappen wordt toegekend vanaf het schooljaar 2004 – 2005.

1.3.3. Administratieve kern

De basisscholen klagen reeds lang over te weinig administratieve omkadering. Voldoende en goed opgeleid personeel voor het uitoefenen van administratieve taken biedt mee garantie voor kwaliteitsonderwijs in de Vlaamse basisscholen.

De vraag om meer administratieve omkadering is niet in dovemansoren gevallen en via het regeerakkoord heeft de regering een uitdrukkelijk engagement aangegaan om hiervoor de nodige middelen vrij te maken en sinds 2000 zijn er aanzienlijke bedragen toegevoegd aan het werkingsbudget basisonderwijs. In totaal gaat het om 38,18 mio euro die sinds 2000 aan het werkingsbudget basisonderwijs zijn toegevoegd (begroting 2000: 5,95 mio euro en in uitvoering van CAO V 12,4 mio euro gespreid over 2001 en 2002 en in uitvoering van CAO VI 19,83 mio euro begroting 2003) – weliswaar als ongekleurd geld – middelen die ook voor administratieve en/of beleidsondersteuning aangewend kunnen worden.

Vanaf het schooljaar 2003 – 2004 zullen deze middelen aan de scholen beschikbaar worden gesteld onder de vorm van gefinancierd of gesubsidieerd personeel.

Met het budget dat nu reeds aan de CODO's wordt besteed, aan de rekenplichtige-correspondenten in het gemeenschapsonderwijs en de 38,18 mio euro hierboven vermeld, is er vanaf 1/9/2003 een budget van ongeveer 64 mio euro voor administratieve ondersteuning in het basisonderwijs.

Het is evident dat ik de besteding van dit aanzienlijk budget niet los kan zien van de scholengemeenschappen. Administratie is ook het segment van de schoolorganisatie bij uitstek waar een samenwerking heel goed mogelijk is. Ik heb daar meerdere prachtige voorbeelden van gezien.

Scholen die beslissen om in een scholengemeenschap te stappen, moeten daar zeker wat administratieve ondersteuning betreft voordeel uit halen. Maar omdat samenwerken, een proces is dat moet groeien en ik dit groeiproces alle kansen wil geven, zal iedere school volgend schooljaar uren administratieve ondersteuning toegekend krijgen, ook indien ze nog niet is toegetreden tot een scholengemeenschap .

2. Werkingsbudget

Historisch gezien is het basisonderwijs niet ruim bedeed met middelen. Om dit te verhelpen zijn er de afgelopen jaren meerdere financiële injecties gebeurd.

Het Polderakkoord van eind '97 voorzag in een stijging van de werkingsmiddelen voor het basisonderwijs met 29,75 miljoen euro (1,2 miljard BEF) tegen 2007. Het daaropvolgende Tivoli-akkoord bepaalde dat de stijging van het werkingsbudget 76,92 miljoen euro (3,103 miljard BEF) zou bedragen gespreid over de begrotingsjaren 1998-2006 (d.w.z. een hoger bedrag en sneller dan voorzien in het Polder-akkoord).

Bij haar aantreden heeft de Vlaamse regering de fundamentele keuze gemaakt om de tekorten te verhelpen.

In 2000 is het budget verhoogd met 9,89 mio € (399 miljoen BEF). De totale verhoging van het werkingsbudget na de begroting 2000 bedraagt dus al 86,81 miljoen € (3,502 miljard BEF)

Dit bedrag wordt in 2001 en 2002 telkens verhoogd met 6,20 mio € (250 miljoen BEF) ingevolge CAO V van 22 mei 2000. Tegen 2006 bedraagt de verhoging van het werkingsbudget basisonderwijs reeds (99,21 mio €) 4,002 miljard BEF.

In CAO VI is overeengekomen het werkingsbudget nogmaals te verhogen met 19,83 mio € (800 mio BEF). Deze verhoging wordt toegekend vanaf het schooljaar 2002 – 2003. Samengevat geeft dit volgende tabel:

In miljoen euro (in mio BEF):

Jaar	Tivoli	Begroting 2000	CAO V	CAO VI	Totaal	Stijging per jaar
1998	5,33 (215)				5,33 (215)	5,33 (215)
1999	41,45 (1672)				41,44 (1672)	36,11 (1457)
2000	51,19 (2065)	9,89 (399)			61,08 (2464)	19,64 (792)
2001	55,23 (2228)		6,20 (250)		71,32 (2877)	10,24 (413)
2002	59,79 (2412)		6,20 (250)		82,08 (3311)	10,76(434)
2003	64,15			19,83 (800)	106,27	24,19 (976)

	(2588)				(4287)	
2004	68,25 (2753)				110,36 (4452)	4,1 (165)
2005	72,46 (2923)				114,58 (4622)	4,21(170)
2006	76,92 (3103)				119,04 (4802)	4,46 (180)

Daarnaast wil ik ook wijzen op de andere inspanningen voor het basisonderwijs:

- Vooreerst is er de aanzienlijke budgettaire inspanning voor de verdere uitvoering van de weddenverhogingen voorzien in CAO IV (optrekken van weddenschaal kleuter en lager naar weddenschaal regent) en in CAO VI (loonsverhoging met 3%).
- Sinds 1998 is er daarnaast een bedrag uitgekeerd van 45,6 mio euro voor informatisering van het basisonderwijs.
- De gefaseerde verhoging van het budget voor gelijke onderwijskansen met in totaal 16,18 mio euro (CAO V).
- De bijzondere aandacht voor het kleuteronderwijs door het invoeren van twee bijkomende lestijden voor bewegingsopvoeding (30 mio euro) en verhoging van het lestijdenpakket vanaf 1/9/2003.

Deze inspanningen blijken ook uit de stijging van de toegekende bedragen per leerling (in euro) sinds het schooljaar 1996 – 1997.(bron: Vlaams Onderwijs in Cijfers).

Schooljaar	Bedrag per leerling (basisonderwijs)	
	Gewoon	Buitengewoon
1996 – 1997	2.315,92	7.350,79
1997 – 1998	2.432,83	7.820,59
1998 – 1999	2.554,54	7.891,74
1999 – 2000	2.635,69	8.194,29
2000 – 2001	3.001,01	8.867,64
2001 – 2002	3.145,52	9.283,95

3. Verantwoording afleggen

De eerste verantwoordelijke inzake onderwijskwaliteit is de school zelf. Het behoort tot haar missie goed onderwijs te verstrekken en de kwaliteit van haar onderwijs te onderhouden, ook via volgehouden inspanningen inzake interne kwaliteitszorg en zelfevaluatie. Met het oog op die missie waarborgt de overheid de nodige middelen.

De nieuwe mogelijkheden die ik scholen wil aanbieden, wil ik daarom uitdrukkelijk koppelen aan een versterking van schoolverantwoordelijkheid inzake interne kwaliteitszorg. Interne kwaliteitszorg impliceert dat binnen de scholen het bewustzijn inzake eigen verantwoordelijkheid en sturing groeit. Extern kwaliteitstoezicht (inz. uitgevoerd door de onderwijsinspectie) moet aansluiten op de interne kwaliteitszorg. Daarom wil ik de scholen ertoe aanzetten om inspanningen te leveren op het vlak van zelfevaluatie. De resultaten van een professioneel uitgevoerde zelfevaluatie zullen leiden tot een beter inzicht in het eigen functioneren en in de eigen onderwijsresultaten. Deze resultaten zullen bepalend zijn voor de wijze waarop de inspectie het extern toezicht uitoefent.

Het principe van responsabilisering van scholen via zelfevaluatie heb ik reeds uitdrukkelijk vastgelegd in het decreet betreffende gelijke onderwijskansen. Ik wil dit principe van responsabilisering van scholen in deze visienota andermaal bevestigen.

D. PERSONEEL

Op dit ogenblik werken 58.652 mensen in het basisonderwijs. Deze mensen zetten zich dagelijks in om 677.271 kinderen in het kleuter- en lager onderwijs te begeleiden in hun leer- en ontwikkelingsproces. Dit is soms een zware opdracht, maar ook een uitdaging die maatschappelijk zeer gewaardeerd wordt. Terecht: het Vlaamse onderwijs levert leerlingen af die internationaal erg goed scoren. Deze kwaliteit is in de eerste plaats te danken aan al de personeelsleden die dag in dag uit met veel inzet en motivatie het beste van zichzelf geven voor onze kinderen.

Ondanks al dit positieve, staat de sector van het basisonderwijs onder druk. De schaarste op de arbeidsmarkt begint door te wegen, personeelsleden gaan gebukt onder werkdruk en stress, directeurs vragen uitdrukkelijk om meer ondersteuning en waardering...

Een hertekening van het onderwijslandschap kan maar bijdragen tot de onderwijskwaliteit, als er ook voldoende, gemotiveerde én professionele leraren zijn.

1. Maximaal aantrekken en behouden van gekwalificeerde leerkrachten voor het basisonderwijs

De werkgelegenheid in het basisonderwijs is de jongste jaren sterk gegroeid. De komende jaren zal deze werkgelegenheid nog toenemen, onder meer als gevolg van de vergrijzing van het huidige corps: 3 op de 10 leerkrachten in het basisonderwijs heeft de kaap van 50 jaar overschreden.

Het aantal jongeren dat kiest voor een lerarenopleiding staat sinds het academiejaar 1999-2000 opnieuw wat op peil. De instroom van nieuwe afgestudeerden op de onderwijsarbeidsmarkt zal echter niet volstaan om de vacatures in de komende jaren op te vullen.

Ik wil jongeren blijven aanmoedigen om te kiezen voor het lerarenberoep, en ervoor zorgen dat zoveel mogelijk mensen die een diploma van kleuteronderwijzer of onderwijzer op zak hebben, kiezen voor een job in het basisonderwijs.

De instroom vanuit de lerarenopleidingen naar het onderwijs ligt vandaag echter al relatief hoog in het basisonderwijs. Veel jonge, pas afgestudeerde leerkrachten komen ook effectief in de basisscholen terecht. Daartegenover staat dat er heel wat van hen in de eerste jaren van hun loopbaan het onderwijs verlaten. Om het lerarentekort aan te pakken wil ik er dan ook prioriteit voor geven dat jongeren die starten in het onderwijs geen spijt krijgen van hun keuze: ik wil hen maximaal voor het onderwijs behouden.

In het schooljaar 2000-2001 werd de vervangingspool in het leven geroepen: 60 % van de basisscholen doen er momenteel een beroep op. Ik wil de pool zo dicht mogelijk laten aansluiten bij de noden en behoeften van jonge startende leerkrachten. Dat de loon- en werksituatie voor tijdelijke starters in het onderwijs weinig aantrekkelijk en onzeker is, is ook naar voor gekomen in de loonstudie van Hay Management.

Een andere aanbeveling van de loonstudie luidt dat de grote verschillen tussen tijdelijken en vastbenoemden moeten worden weggewerkt. Vanaf september 2003 wordt voor de tijdelijke personeelsleden in het basisonderwijs het stelsel van tijdelijke aanstelling van doorlopende duur ingevoerd. Dit stelsel heeft tot doel meer zekerheid en statutaire voordelen te bieden voor tijdelijke leerkrachten, die al enkele schooljaren in dienst zijn en is een tussenstap naar vaste benoeming.

Op dit ogenblik is de tweede fase van de Hay-loonstudie opgestart. Het bureau zal onderzoeken hoe een nieuw beloningsbeleid er zou kunnen uitzien. Hay zal het rapport opleveren eind 2002. Dan zal ik nagaan welke maatregelen kunnen worden genomen.

2. Nieuwe expertise is een verrijking voor het basisonderwijs

Het personeelscorps in het basisonderwijs is vrij homogeen samengesteld. 95 % van alle personeelsleden zijn “onderwijzenden”, in de regel gediplomeerde kleuteronderwijzers of onderwijzers. Basisscholen hebben steeds meer behoefte aan breed samengestelde teams, met ruimere en bijkomende expertise. Enerzijds moet deze verbreding aan bod komen in de initiële lerarenopleiding (zie punt 3), anderzijds moeten basisscholen open organisaties worden waar andere kwaliteiten en professionele ervaringen ook een plek kunnen krijgen.

Het lerarentekort noopt er sowieso toe dat nieuwe doelgroepen op de arbeidsmarkt worden aangeboord. Met de introductie van kinderverzorgers in het gewoon basisonderwijs heb ik al een eerste – en naar ik meen gewaardeerde – stap in deze richting gezet.

Op dit pad wil ik verdergaan. Ik wil de arbeidsmarkt voor het basisonderwijs meer openstellen, door instroom uit andere arbeidssectoren mogelijk te maken en aan te moedigen. Meer mobiliteit, ook binnen het onderwijs zelf, zal meer diversiteit in de basisscholen brengen.

De invoering van scholengemeenschappen laat toe dat – bijvoorbeeld op het vlak van lessenroosters, vervangingen... - afspraken tussen scholen kunnen worden gemaakt, zodat het onderwijspersoneel breder en optimaler kan worden ingezet.

De toelating tot het onderwijsberoep moet worden verruimd.

Maar ook voor de nieuwe aanvullende functies (in het kader van zorgbeleid, ICT, administratieve kernen) die vanaf schooljaar 2003-2004 in het basisonderwijs worden voorzien, moeten worden opengesteld voor andere diploma's.

De neveninstroom in het basisonderwijs moet worden aangemoedigd via:

- De opleidingen (opleiders moeten een aanbod uitwerken “op maat” van potentiële neveninstromers en hun vooropleiding en ervaring);
- De erkenning van elders verworven competenties (opname van vorige diensten als element van salariëring – hangt samen met deel II van de Hay-loonstudie).

3. Naar een vernieuwde opleiding

De maatschappelijke evoluties gaan zo snel dat aan de professionaliteit van de leraar voortdurend hogere eisen worden gesteld.

Hier berust een cruciale verantwoordelijkheid bij de lerarenopleiding. De initiële lerarenopleidingen moeten aspirant-leraren adequaat voorbereiden op hun. De voorbije jaren werden reeds belangrijke inspanningen geleverd om de lerarenopleiding te versterken. De lerarenopleiding is echter aan een verdere inhoudelijke bijsturing en vernieuwing toe.

Hiervoor verwijs ik naar mijn beleidsvisie over de lerarenopleiding. Zo zullen onder meer nieuwe vaardigheden inzake gelijke kansen, zorg en ICT opgenomen moeten worden in de basiscompetenties.

Waardering voor het lerarenberoep start bij de studiekeuze en de opleiding. Het onderwijs is niet gediend met de beeldvorming dat eerder de zwakkere studenten kiezen voor de lerarenopleiding. Hier ligt een belangrijke verantwoordelijkheid bij degenen die jongeren aan het einde van het secundair onderwijs begeleiden in hun studiekeuze. Maar ook de lerarenopleiding zelf moet een dynamische, wervende leeromgeving worden, met uitstraling en vooruitzicht op een afwisselend en boeiend beroep.

4. De directeur

De directeur moet de ganse schoolorganisatie sturen naar kwaliteitsvol onderwijs. Hij moet daarom kunnen beschikken over alle mogelijkheden om deze moeilijke opdracht goed te kunnen vervullen.

Wat de directeur daarvoor nodig heeft is voldoende beleidsruimte, een modern instrumentarium en leidinggevend vermogen.

Omdat onderwijs allemaal mensenwerk is, zijn de “human resources” in een school van kapitaal belang. De tweede fase van de loonstudie zal elementen aanreiken voor een vernieuwend HRM-beleid, onder meer rond gedifferentieerde taakinfilling en meer loopbaankansen voor leerkrachten. Op basis daarvan wil ik een aantal voorstellen lanceren inzake HRM.

De directeur van een basisschool moet de handen vrij hebben, bevrijd van allerlei administratieve beheerstaken. Dit zal mogelijk worden door de extra mankracht die is voorzien inzake administratieve ondersteuning en door efficiënte formules van samenwerking binnen scholengemeenschappen. Anderzijds moet de administratieve overlast zelf verminderen, via eenvoudiger procedures en regelgeving. De afschaffing van de BST vanaf september 2002, is hiervan een uitstekend voorbeeld.

De directeur moet over de juiste competenties en capaciteiten beschikken om zijn leidinggevende taak naar behoren uit te voeren. Opleiding en nascholing zijn hierbij de sleutelwoorden. Het opleidingsaanbod dat vandaag bestaat, wil ik verder stimuleren en ondersteunen.

Vandaag is de toegang tot het ambt van directeur van een basisschool “voorbehouden” voor gediplomeerde kleuteronderwijzers, onderwijzers en regenten (GVSO-groep 1). Een professionalisering en “upgrading” van de directeursfunctie moet opengesteld worden voor andere pedagogische hoogopgeleiden.

Gekoppeld aan de grotere professionalisering van de directeursfunctie, moet er een reële financiële waardering komen voor de directeurs. De Hay-loonstudie (eerste fase) heeft aangetoond dat de directeurs beduidend onder het marktniveau worden betaald. Een eerste inhaalbeweging werd voor de directies basisonderwijs doorgevoerd met de loonsverhogingen vanaf

september 2002. Op basis van de aanbevelingen die uit de tweede fase van de loonstudie naar voren zullen komen, wil ik hierover onderhandelingen starten met de representatieve vakorganisaties n.a.v. CAO VII (2003-2004).

5. Nieuwe ondersteunende functies voor de basisscholen

Voor de uitoefening van de nieuwe functies in het kader van de administratieve kernen, zorgcoördinatie en ICT-coördinatie worden vanaf september 2003 nieuwe ambten in het basisonderwijs ingevoerd. Deze nieuwe ambten worden gecreëerd op basis van een puntensysteem en worden ondergebracht in de nieuwe personeelscategorie van het ondersteunend personeel. Binnen deze categorie wil ik twee ambten creëren: een opvoedend ambt voor bijvoorbeeld zorgcoördinator en een administratief ambt voor de veeleer technische en administratieve functies (bijvoorbeeld administratief medewerker, ICT-coördinator).

Vandaag oefenen heel wat leerkrachten de functie van ICT-coördinator uit. Om deze expertise voor de scholen niet verloren te laten gaan, zullen deze leerkrachten ook in de toekomst deze functie nog kunnen uitoefenen als lid van het onderwijzend personeel. Nieuwe wervingen zullen echter maar kunnen in het nieuwe ambt van de categorie van het ondersteunend personeel.

Essentieel is dat de personeelsleden die zijn aangesteld in de functie van zorgcoördinator, ICT-coördinator of administratief medewerker een prestatieregeling krijgen van 36 uur en dat zij ook schooloverstijgend kunnen worden ingezet voor een ganse scholengemeenschap. Voor deze nieuwe functies wil ik voorzien in ruime toelatingsvoorwaarden inzake bekwaamheid en lokale autonomie inzake werving. De school zal autonoom kunnen beslissen welke persoon zij het meest geschikt acht voor het invullen van de opdracht.

Het is aan te bevelen dat scholen samenwerken binnen scholengemeenschappen en op die manier ervoor zorgen dat de nieuwe functies niet al te versnipperd over verschillende personeelsleden worden toegekend. Anderzijds hebben alle scholen recht op administratieve ondersteuning, zorg- en ICT-coördinatie. Daarom zal het mogelijk blijven dat de betrokken functies voor een beperkt aantal uren worden ingericht.

Vanaf 1 september 2003 wordt, op basis van een puntensysteem, een statutair kader voorzien voor administratief personeel in het basisonderwijs. Vanaf die datum kunnen administratieve medewerkers als statutaire tijdelijken worden aangesteld en wordt voorzien in een versnelde procedure van vacantverklaring en kandidaatstelling voor een vaste benoeming op 1 januari 2004. Hierbij zal rekening gehouden worden met de rechten van de personeelsleden die deze taken op dit moment in de basisschool uitvoeren, hetzij op basis van het statuut van contractuele ten laste van het departement onderwijs, hetzij op basis van een aanstelling op eigen middelen van de school. Zij zullen de diensten die zij presteerden in de basisschool voor een maximum van 720 dagen kunnen valideren als statutaire dienstanciënniteit, om op die manier snel het recht op tijdelijke aanstelling van doorlopende duur en vaste benoeming te verwerven. Ook zal een oplossing worden gezocht voor de contractuelen die vandaag in de basisschool zijn aangesteld maar niet voldoen aan de minimumvoorwaarden inzake bekwaamheid. Deze regeling houdt ook in dat de schoolbesturen vanaf 1 september 2003 niet langer contractuelen (DO) in dienst kunnen hebben die betaald worden door het departement Onderwijs.

Ik wil ook een oplossing zoeken voor de boventallige personeelsleden die als administratieve medewerker zijn tewerkgesteld in het basisonderwijs. Zij moeten de kans krijgen om hun we-

dertewerkstelling om te zetten in een statutaire betrekking van administratieve medewerker in het basisonderwijs.

E. WERKGEVERSCHAP

Een school is een non-profitorganisatie. Door allerhande evoluties in de samenleving zien ook de werkgevers (schoolbesturen) van de scholen zich steeds meer geconfronteerd met nieuwe verwachtingen en complexere regels. De wetgeving op milieu, welzijn op het werk,... zijn hiervan recente voorbeelden.

Het schoolbestuur beschikt over een grote autonomie, ook op het vlak van personeelsbeleid. Om deze autonomie verantwoord te kunnen opnemen, is het belangrijk dat schoolbesturen kunnen optreden als moderne werkgevers. Uit de contacten die ik met de schoolbesturen heb gehad, blijkt dat er vraag is naar professionalisering.

Ik wil onderzoeken of er initiatieven inzake opleiding van schoolbesturen mogelijk zijn.

De relatie tussen werkgever en werknemer – die uiteraard anders is al naargelang het gaat om officieel dan wel vrij onderwijs – is voor een groot deel vastgelegd in de decretenrechtspositie. Ook voor een moderne uitoefening van het werkgeverschap, moeten deze decreten een overzichtelijk, duidelijk en hanteerbaar instrument worden, zonder afbreuk te doen aan de rechten van de personeelsleden. Dit is uiteraard niet op korte termijn te realiseren. Een harmonisering van de ingewikkelde reglementering inzake verlofstelsels zal echter een eerste stap in de goede richting zijn.

F. PARTICIPATIE

Participatie vormt het sleutelwoord om een open schoolcultuur te creëren waarbij besturen, directies, leerkrachten, leerlingen, ouders en andere onderwijsactoren in wederzijds respect samen gestalte geven aan het schoolbeleid, samen de democratie in het onderwijs vormgeven en op die manier de sociale cohesie bevorderen en bijdragen tot een democratische samenleving.

Naast de syndicale participatie via BOC's en LOC's verloopt de participatie van leerkrachten en ouders momenteel via de schoolraden van het gemeenschapsonderwijs en de participatieraden van het gesubsidieerd onderwijs. Op het lokale vlak werd met betrekking tot participatie al heel wat gerealiseerd. In vele scholen heerst thans reeds een klimaat van openheid, vertrouwen en samenwerking en worden de verschillende geledingen actief betrokken bij het schoolgebeuren.

Ik wil deze open schoolcultuur nog meer stimuleren door de participatie van alle geledingen in het onderwijs (ook de leerlingen en de lokale gemeenschap) te verhogen. Daarom werk ik momenteel aan een participatiedecreet waarin minimale randvoorwaarden voor de actieve en werkelijke participatie van de verschillende onderwijsbetrokkenen zullen worden vastgelegd en waarbij gestreefd wordt naar een echt participatief bestuur.

Met dit decreet dat ik binnenkort aan de regering voorleg wil ik vooral een coherente en transparante participatiestructuur uitwerken, waarbij aan alle onderwijsactoren de kans wordt geboden om rechtstreeks of via door hen verkozen afgevaardigden inspraak te hebben bij thema's van het schoolbeleid die hen aanbelangen. Hierbij zal ik streven naar een maximaal evenwicht tussen participatie- en beslissingsrecht voor alle betrokkenen. Bijzondere aandacht

zal tevens worden besteed aan het informatierecht van elke onderwijsbetrokkene. Een open communicatiebeleid in de school zal de betrokkenheid en de inspraak van alle geledingen bevorderen.

X

X X

Het is mijn overtuiging dat de denksporen die ik in deze visienota aangeef, reële kansen inhouden voor het basisonderwijs.

Ik nodig alle actoren uit om de discussie hierover aan te gaan zodat 1 september 2003 een mijlpaal kan zijn voor de basisscholen.